

מסורת הש"ס

(א) [שנת ט"ו, ב] [שס],
(ג) [נלקח ממקום] (ד) [לעיל לב],
(ה) [סנהדרין ז, י] [לעיל מה],
(ו) [מסורת פת, לקמן מה],
(ז) [מסורת פת, ט] [כ"ב לז],
(ח) [לעיל לב], (י) [סנהדרין כד],
(כ) [נפ"ע חס"י כ"ב לז, ד"ה הרה],

תורה אור השלם

1. שבעת י"י תורה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו וְלָקַח בְּעֻזּוֹ וְלֹא יָשָׁל: שמות כב י

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כב וכו' דמשעה שמת: (ב) תוס' ד"ה מתוך וכו' אחר שחייב שבועה משלם הנמצע מימה:

רבינו חננאל

ואכל, או שאכלתי ולא אכל הרי הוא כחשוד על שבועת כפירת ממון ונשבע שנגדו ונטול: אם היה משחק בקוביא ומלוה ברבית כב, אסיקנא תנא חשוד בשבועות ומלוה ברבית פסולי דאורייתא, וקתני נמי מפריחו יונים וסחרי שביעית פסולי דרבנן: ירושלמי על השבועה מאימתי מקבלין אותו משיבוא לב"ד שאין מכריזין אותו ויארמו להן חשוד אצ"י: הוי שיהן היתוב והתנבע חשודין אמר רב נחמן ר' יוסי אומר יחלוקו, ועבר רב נחמן עובדא כ"י יוסי דאמר יחלוקו: חזרה שבועה למקומה: ירושלמי רב הורשעיה אמר קומי ר' אמי בשם רבנן דתמן חזרה שבועה לבעלן ממה חשוד ולא יכל למיטבע ליה קום שלם ל'י: אמר ר' אמי רבותינו שבבבל ומאן נינהו רב ושמואל אמרי חזרה שבועה לסיני, כדתיצ' למתניתין, האי דתן וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה, רב ושמואל דאמרי תרתייהו לא שנו אלא דמת מלוה בחיי לוח ששבועין יורשי מלוה ונפרעין מיורשי לוח, אבל מת לוח בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לוח שבועה ואח"כ פירע מן, כדתנן אין נפרעין מנכסי יתומין אלא בשבועה, וכיון שנתחייב שבועה ומת, אין אדם מוריש שבועה לבניו דהו"ל כאילו חזרה שבועה לסיני אין כאן רין שבועה, וכל כי האי גונא ופאה מלוה, רבותינו שבא"י ומאן אינון ר' אבא אמרי חזרה שבועה למחוייב לה, ואינו יכול לישבע משלם, דהוהא גברא דחטף נסכא מחבריה אתא לקמיה דר' אמי והוה ר' אבא יתיב קמיה אייתי חד שהדא דחטפה מיניה א"ל אין חטפי ודידי חטפי, א"ר אמי היכי לדידינו דיני להאי דינא נימא ליה שלים ליכא, שהדי דחטפה ליפטר הא איכא חד שהדא דחטפה נתייבויי שבועה כיון דבחיטפה משהדי עליה והוא אינו [מכחיזן] אלא טוען אין חטפי ודידי חטפי הוה ליה כגולן, א"ל ר' אבא הוה ליה מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, דתני ר' אמי שבועה ה' תחיה בין הירושין היכי דמי וזו השבועה שחייב האב ויכוצא בה הירוש פטור, אי נימא דא"ל מנה לאבי ביד אביך וא"ל י אית ליה ואנא פרענא לך וי' לית ליה מה לי הוא מה לי אבוב כטענת ברי קאמו, תרתייהו מחייבי, אלא לא ברעטין מנה לאבא ביד אביך וא"ל י' ידענא וי' לא ידענא:

וכל דדמי ליה, כל שבועה לשעבר: משחק בקוביא, גולן דרבנן הוא דאמרין ^א אסמכתא לא קניא אצל מדאורייתא לאו גולן הוא: סיני סנ, ר' יוסי אומר יחלוקו או ר' מאיר אומר יחלוקו: לסיני, לשבועת הר סיני שהשביע הקב"ה את ישראל על לא תגזול והוא יפרע מן הכופר ממון לחציו אצל כ"ד אין נזקקין לא לשבועה ולא לפרעון: למחוייב לה, על זה שהודה במתקנת וכיון שאינו יכול לישבע שהרי חשוד הוא ישלם: וכן היתומים כו', מתני' היא בפירקין: אי נימא מן הלוח, אם הוצילו שטר עליו לא יפרעו אלא בשבועת יורשין המפורש במשנתנו שבועה שלא פקדנו אצל כו': לא שנו, דשבועה מהית יפרעו יתמי מלוה שהוצילו שטר על יתמי לוח: כב נחמיז מלוה לבני לוח שבועה, ^א משעה שמת לוח אין לו תלמוד לפרע מן היתומים אלא בשבועה דק"ל [נטיח לז:] אין נפרעין מן היתומים אלא בשבועה: ואין אדם מוריש, לבניו ממון שהוא מחוייב עליו שבועה אלא האל והוא מחוייב שבועה שלא המקבלי מוז זה ויתומין אין יכולין לישבע כן אלא שלא פקדנו אצל ואין זו השבועה המוטלת על אציהם וגם יתמי לוח אין יכולין לישבע שפרעו אציהם קאמר רב ושמואל שלא יפרעו, אלא המחוייב שבועה ואין יכולין לישבע לא זה ולא זה סבירא לרב ושמואל חזרה שבועה לסיני ואין כאן לא שבועה ולא פרעון: לישלם, דהא מודה דחטף ולא כל הימנו של כל חוטף לומר שלי חטפתי: למה כרי סהד, ומינה דלי צעי למימר ר' חטפי מנהימן נמי למימר דידי חטפי: לפעריה, משום האי מינו: איכא חד סהדא, ואי אמר לא חטפתי הוה צעי לאשכנזי להכחיש את העד: לישבע, את השבועה שהעד מחייבו אינו יכול דהא מודה דחטף והעד מחייבו לישבע שלא חטף וגבי הך שבועה הוא פסול כגולן אלא כל שצוהו, והא ליכא לגמיר לישבע דדידיה חטף שאין זו שבועה המוטלת עליו: צין שניהם, אם צעלי הדין קיימין: מה לי הוא ומה לי אבוב, מחלף שהוא טוען טענת כרי למה אינו יכול לישבע: אצ"י

לית ליה ומה לי הוא ומה לי אבא ביד אביך אמר ליה המחשין ידענא אית ליה מחשין לא ידענא

דכתובות (דף יב: ושם) דהא דרב יהודה דלמר מנה לי צידך והלא אומר איני יודע חיי' דשמואל היא דהא לא מני מוקמי מתני' דהשואל כגון שיש עסק שבועה ציניהן וכדרכא דהא פליג אדר' אבא והשתא ניחא דשמואל מוקי מתניתין כתנא דבסמך ומסייע ליה לדר' אבא מיהו סבר כר' שמעון כר' טרפון דררשי לקרא למילתא אחריתא ופליג אדר' אבא ע"ק לר"י דנחמקא הבתים (ב"ב דף ג: ושם) משמע דהלכה כר' אבא דקאמר סבירה רבנן קמיה דאצי למימר נטבא דר' אבא אעבודא דהתם ומסיק מני אלא אי דמי הא דר' אבא כו' ואילו לקמן (דף מה:) אמרינן האי דינא דעבד דעבד כר' אלעזר ועבד כר' אלעזר סבר כר' אבא דטועלין היתומין ולא מפסידין מנה: דמילתא דרב ושמואל עיקר כמו ר' אבא ועוד מימה דבכל מקום קיימא לן כרב נחמן דציני ולקמן קאמר דעבד כרב ושמואל עבד כר' אלעזר עבד ורב נחמן דלמר יחלוקו לא מדכר כלל משמע דלית הלכתא כותיה ורבינו חס פירש בפרק הישר דהלכתא כרב נחמן דלמר יחלוקו כשניהם חשודים דקיימא לן כותיה דציני וכו' אבא צנסכא כדלמרי' בחזקת הבתים (ט) וכן בחמשין לא ידענא כדלמר רבא בהשואל (ב"ב דף ז: ושם) ורב נחמן נמי סבירא ליה כר' אבא צנסכא ונחמין לא ידענא מתוך שאין יכול לישבע משלם ויכ"ש נמי דהוה לן למימר כשהתובע מחוייב שבועה דמפסיד אלא משום דשבועת התובע לא הוה אלא מדרבנן ואין מפסיד [ולא] משלם כשאין יכול לישבע אלא במחוייב שבועה דאורייתא ולהכי ציתומין מן היתומין ומת לוח צחי מלוה או צפוגס שטרו דהוה שבועה דרבנן נשבעין שבועת יורשין וטועלין ולא מפסידין לרב נחמן ור' אבא וצניהן חשודין מפסיד התובע חיי אף על גב דלא רמיא עליה אלא שבועה דרבנן וטעמא משום דקנסין ליה לפי שהוא חשוד ולרב ושמואל אית להו דלפילו בשבועה דרבנן מתוך שאינו יכול לישבע מפסיד הכל וצניהן חשודין נמי מפסיד התובע הכל דחזרה שבועה לסיני וציתומין מן היתומין דוקא דעבד כרב ושמואל עבד ולא

כל הגשבעין פרק שביעי שבועות

מוז

הלכתא מאי א"ל א ידענא, והא דלמרי' בסמך עבד רב נחמן עובדא יחלוקו זה היה אחר"כ והא דפרקי' מינה לקמן אם איתא אלא מספקא ליה והא רב נחמן כו' ידע הש"ס דכי אמר אם איתא כבר עבד עובדא: הנה יתיב ר' אבא קמיה, משמע שהיה תלמידו והא דקרי ליה לעיל ר' אמי רבותיו הכי נמי מצינו בפרק חצית (שם דף קמו:) שקרא רב רבותיו לרב כהנא ורב אסי שהיו תלמידיו אצל קשה מפרק אלו מציאות (ב"ב דף כד:) דר' אמי אשכח פרגיות וסחוטין צין טבירא לנפריי אתא לקמיה דר' אבא אמר ליה זיל שקול לנפך אלא לא היה רבי אבא תלמידו ולספרים דגרסי אתא לקמיה דר' אסי ניחא טפי דלע"ג דר' אמי היה יותר גדול מרבי אסי דבכל מקום מזכיר ר' אמי קודם ר' אסי וצניהן (עין דף נד:) גמרא דהמטמא והממנע והמנסך אמרינן ההוא דלמא לקמיה דר' אמי א"ל ר' אסי רבי אתה אומר כן מכל מקום היה חציו והיה רבי אמי צא ליטול ענה ממנו ועוד י"ל דלמא זמן היה ר' אמי ראש והיו צאים הדיינין לפניו:

בין דאמר חטפי הוה ליה בגזל, פירש' בחזקת הבתים (ב"ב דף נד:) מתוך שאינו יורא לישבע משלם, דוקא בחשוד שלא יפקיעו ממנו ממנו ותקנו להפך שבועה אצל הכא ונחמשים לא ידענא משלם וה"ו צממני' כיון שמוטל' על יתומין שבועת אציהם ואין יכולין לישבע משלמין צעי הלוה דלא שנה מחוייב התובע שבועה ולא שנה מחוייב הנמצע שבועה ואין יכול לישבע (ג) אותה שחייב אותו משלם הנמצע תימה דמשמע הכא דרב נחמן דעבד עובדא יחלוקו כר' יוסי דלית ליה דר' אבא וקשה לר"י דנפרק השואל (ב"ב דף נז: ושם) אמרי' אמתי' דשואל אתה הפרה שאלה חלי יוס כר' לימא מיהוי תיובתא דר' יוחנן ורב נחמן דלמרי תרתייהו מנה לי צידך והלא אומר איני יודע פטור ומשי כגון שיש עסק שבועה ציניהן כדרכא דלמר רבא מנה לי צידך והלא אומר אין לך צדי אלא חמשים וחמשים איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם והיינו כר' אבא וי"ל דרב נחמן ודאי לית ליה דר' אבא אלא דמוקי מתני' דהשואל (ט) כר' מאיר וכמו שמפרש רבי אבא מילתיה דר' מאיר ואיחור סבר כר' יוסי והשתא נמי ניחא הא דלא מוכח בפרק קמא

עסק שבועה ציניהן וכדרכא דהא פליג אדר' אבא והשתא ניחא דשמואל מוקי מתניתין כתנא דבסמך ומסייע ליה לדר' אבא מיהו סבר כר' שמעון כר' טרפון דררשי לקרא למילתא אחריתא ופליג אדר' אבא ע"ק לר"י דנחמקא הבתים (ב"ב דף ג: ושם) משמע דהלכה כר' אבא דקאמר סבירה רבנן קמיה דאצי למימר נטבא דר' אבא אעבודא דהתם ומסיק מני אלא אי דמי הא דר' אבא כו' ואילו לקמן (דף מה:) אמרינן האי דינא דעבד דעבד כר' אלעזר ועבד כר' אלעזר סבר כר' אבא דטועלין היתומין ולא מפסידין מנה: דמילתא דרב ושמואל עיקר כמו ר' אבא ועוד מימה דבכל מקום קיימא לן כרב נחמן דציני ולקמן קאמר דעבד כרב ושמואל עבד כר' אלעזר עבד ורב נחמן דלמר יחלוקו לא מדכר כלל משמע דלית הלכתא כותיה ורבינו חס פירש בפרק הישר דהלכתא כרב נחמן דלמר יחלוקו כשניהם חשודים דקיימא לן כותיה דציני וכו' אבא צנסכא כדלמרי' בחזקת הבתים (ט) וכן בחמשין לא ידענא כדלמר רבא בהשואל (ב"ב דף ז: ושם) ורב נחמן נמי סבירא ליה כר' אבא צנסכא ונחמין לא ידענא מתוך שאין יכול לישבע משלם ויכ"ש נמי דהוה לן למימר כשהתובע מחוייב שבועה דמפסיד אלא משום דשבועת התובע לא הוה אלא מדרבנן ואין מפסיד [ולא] משלם כשאין יכול לישבע אלא במחוייב שבועה דאורייתא ולהכי ציתומין מן היתומין ומת לוח צחי מלוה או צפוגס שטרו דהוה שבועה דרבנן נשבעין שבועת יורשין וטועלין ולא מפסידין לרב נחמן ור' אבא וצניהן חשודין מפסיד התובע חיי אף על גב דלא רמיא עליה אלא שבועה דרבנן וטעמא משום דקנסין ליה לפי שהוא חשוד ולרב ושמואל אית להו דלפילו בשבועה דרבנן מתוך שאינו יכול לישבע מפסיד הכל וצניהן חשודין נמי מפסיד התובע הכל דחזרה שבועה לסיני וציתומין מן היתומין דוקא דעבד כרב ושמואל עבד ולא

עין משפט
נר מצוה

לד א מיי פ"ב מהל' טוען הלכה ב סמך עשין זה טוען ח"מ סי' כז סעיף ב: לה ב מיי שם ה' ד טוען שם סעיף ז:
לד א מיי פ"ד מהל' מלוה הלכה ב סמך עשין כז טוען ח"מ סי' קח סעיף ט:
לד ד מיי שם ה' ג טוען שם סעיף יא:
ה [מיי פ"ד מהל' טוען הלכה ח ופ"ד מהל' גולה הלכה יד ועין כ"מ טוען ח"מ סי' עה סעיף יג וסי' שם סעיף טז:]
ו [טוען ח"מ סי' ק סעיף ט:]
לד ז ח מיי פ"ד מהל' טוען הלכה ה והלכה ז סמך עשין זה טוען ח"מ סי' עה סעיף טז:

מוסף רש"י

אלימא מלוה, שהיה קיים והיו מוטלין עליו שטר אביון (בתובות פה), לא שנו, דנפשיה מיהא שקלי יתומין מן היתומין (לקמן פה), כבר נתחייב מלוה לבני לוח שבועה, שלא התקבל כלום, שהנפשו מן היתומין אפילו בשטר כר' שבועה, ואין אדם מוריש ממון שהוא מחוייב עליו שבועה לבניו, לפי שאין הדינים יכולים לישבע שבועה זו שנחמשים אציהם (שם), נכסא, חמית כק מוקח, לשון (שעש"מ) הפסל נכס חרש (לעיל כב), ודידי חטפי, על מטמא שאלה גולמו ממני (שם), נימא ליה דיל שלים, שאין כל החוטפין נחמשים לומר שלי גולמי, דא"כ אין לך גולן שמשלם ואפילו י"ט עדים, ליכא, תרי סהדי, דחטפה ואיכא למימר מניו (שם), נפטריה, מלחציו שהרי אין כאן שני עדים ומניו דלי צעי אמר לא חטפתי, כי אמר נמי דידי חטפתי, ואיני יודע פטור, חטפתי נאמן (שם), איכא חד סהדא, דחטפה מיהא ואי הוה אמר לא חטפתי היה כר' לישבע להכחיש העד (שם), נימא ליה זיל אשבע, שבועה שהעד מחייבו (שם), הוה ליה בגולן, והמתחייב שבועה על פי עד אחד צריך לישבע על מה שהעד מעיד ולהכחיש את העד וזה אינו יכול לישבע על שחי מודה הוא לדברי העד שחטפה וזהו האי גברא אל שבעה זו כגולן אלא כל שבועת שאינו יכול לישבע עליהן, אף זה שבועה זו אינו יכול לישבע, מודה היה מחוייב בשבועה, על כרחו אם בא להחזיק בה הוה עליו לישבע שלא חטף, שאין החוטף נאמן לומר שלי חטפתי וזו היא השבועה שהעד מחייבו לישבע על מה שהעד מעיד ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדבריו (ראה רש"י ב"ב דף, הובא לעיל כב),

אמר רבא כותיה דר' אבא מסתברא שכל מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע משלם, דתני ר' אמי שבועה ה' תחיה בין הירושין היכי דמי וזו השבועה שחייב האב ויכוצא בה הירוש פטור, אי נימא דא"ל מנה לאבי ביד אביך וא"ל י אית ליה ואנא פרענא לך וי' לית ליה מה לי הוא מה לי אבוב כטענת ברי קאמו, תרתייהו מחייבי, אלא לא ברעטין מנה לאבא ביד אביך וא"ל י' ידענא וי' לא ידענא: